

ВРЕХІТ ЯК ВИГРАШНА СТРАТЕГІЯ: АНАЛІЗ МОЖЛИВИХ НАСЛІДКІВ ВИХОДУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ІЗ ЄС З ПОЗИЦІЙ ТЕОРІЇ ІГОР

Нанавов А.С., к.е.н., доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин
Інститут міжнародних відносин
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

В науковій літературі немає усталеного розуміння того, кому із історичних постатей належить широковідома фраза про те, що «у Великобританії немає ані одвічних ворогів, ані одвічних союзників, існують лише одвічні британські інтереси». Ми притримуємося позиції, яку наводить колишній Державний секретар США Г. Кіссінджер, цитуючи у даному контексті Дж. Пальмерстона – прем'єр-міністра Великобританії у 1855-1865 рр., який таким чином описував концепцію британської участі у справах тогочасної Європи: Британія, казав Пальмерстон, має бути маятником, змінюючи своє положення відповідно до того, які країни збільшують свій вплив, а які навпаки його втрачають. Підтримувати Пальмерстон пропонував слабших, забезпечуючи таким чином баланс сил на континенті. Не викликає сумнівів той факт, що референдум 23.06.2016 р. про вихід Великобританії із ЄС мав широке коло причин, однак, на нашу думку, саме прагнення до «блискучої», за висловом іншого британського прем'єр-міністра Р. Солсбері, ізоляції є природньою позицією для підданих Єлизавети II. Як виявилось, не лише британські рибалки втомилися від європейських директив, які регламентують те, скільки риби вони можуть виловити вздовж Ла-Маншу, а й досить велика частина середнього та вищого класу сприйняли ідею Brexit, незважаючи на те, що їх мотивація була в меншій мірі продиктована соціально-економічними чинниками. Мешканцям лондонської Белгрейвії не подобався податок Тобіна, так само як і британським пенсіонерам черги до отоларинголога, які «виросли з часів М. Тетчер в декілька разів» переважно через поляків, словаків, угорців та громадян країн Прибалтики.

Не викликає сумнівів той факт, що Brexit, який вже мав ряд болісних наслідків для економіки Великобританії (валютний курс фунта стерлінгів по відношенню до долара США впав до мінімуму за 31 рік спостережень, а LSE була вимушена в перші дні Brexit припинити торги достроково через падіння FTSE) матиме значний вплив на економічну ситуацію в країні в

майбутньому. Так, розглядаються різні моделі економічної дезінтеграції Великобританії та ЄС:

- Норвезька – Великобританія залишається (повторно приєднується) до Європейської економічної зони;
- Канадська – Великобританія створює зону вільної торгівлі з ЄС;
- Великобританія здійснює зовнішньоекономічні зв'язки з ЄС на основі правил СОТ.

За розрахунками Державного казначейства Великобританії можливі втрати ВВП країни складають від 3,8% за першим сценарієм до 7,5% за третім, обсяг торгівлі зменшиться в середньому на 19%, а ПІІ – на 20%. В даному контексті виникає розуміння того, що Brexit, можливо, був викликаний не раціональними економічними, а саме політичними мотивами британського істеблішменту, який використовує концепції 200- та 300-літньої давнини. В науковій літературі фактично немає математичних моделей, які оцінюють економічну дезінтеграцію країн, ми ж спробуємо змодельовати Brexit як гру та навести певні раціональні мотиви виходу країни із ЄС.

З точки зору теорії ігор, така гра є неантагоністичною, тобто не всі її учасники мають формальне вираження успіху у грі, передбачає збереження у певному складі коаліції частини гравців (Європейський Союз) і задається характеристичною функцією, тобто виграш коаліції в цілому залежить від наявності у її складі головного гравця – Великобританії. В даному випадку Великобританія є головним гравцем, коаліція S – ЄС. Коаліція S виграє 1, якщо вона або зберігає головного гравця і принаймні одного звичайного гравця або в коаліції залишаються всі інші звичайні $(n-1)$ гравці. Якщо головний гравець має номер n , то характеристична функція цієї гри має вид:

$$v(S) = \begin{cases} 1, S \ni \{1, n\}, i \neq n, \\ 1, S \ni \{1, \dots, n-1\}, \\ 0, \text{у решті випадків} \end{cases} \quad (1)$$

Зрозуміло, що для будь-якої коаліції $T \ni \{n\}$ умова $v(T)=1$ та $v(T/\{n\})=0$ виконується тоді і тільки тоді, коли $2 \leq |T| \leq n-1$, а тому:

$$\Phi_n[v] = \sum_{t=2}^{n-1} C_{n-1}^{t-1} \frac{(t-1)!(n-t)!}{n!} = \frac{n-2}{n}. \quad (2)$$

Оскільки дана гра має $(0-1)$ -редуковану форму, то:

$$\sum_{i=1}^{n-1} \Phi_i[v] = 1 - \Phi_n[v] = 2/n. \quad (3)$$

Всі інші гравці рівноправні, а тому:

$$\Phi_i[v] = \frac{2}{n(n-1)}, i=1, \dots, n-1. \quad (4)$$

Таким чином, монопольне становище головного гравця забезпечує йому в $(n-1)(n-2)/2$ разів більший виграш, ніж будь-якому із звичайних гравців, тобто сам факт появи одного головного гравця дозволяє нерівномірно перерозподілити його корисність в рамках коаліції. Фактично це означає, що в умовах збереження ЄС Великобританія, навіть у випадку свого виходу, матиме для ЄС значно більшу цінність, ніж будь-який із її членів. Оцінити реальні позитивні ефекти виходу Великобританії вкрай складно, розробка такої моделі є довготривалим процесом, однак запропонований підхід підтверджує гіпотезу про те, що Brexit є значно більше політичним, аніж економічним кроком, який спрямований на підвищення впливу Великобританії як в ЄС, так і на світовій арені.